

- ration. In: Freeman MAR, ed. Adult articular cartilage. 2nd. ed. London: Pitman Medical, 1979: 487-540.
4. *Maroudas A.* Physicochemical properties of articular cartilage. In: Freeman MAR, ed. Adult articular cartilage, 2nd. ed. London: Pitman Medical, 1979: 215-90.
 5. *Boering G.* Anatomical and physiological considerations regarding the temporomandibular joint. Int Dent J 1979; 29: 245-51.
 6. *Hukins DWL.* Biomechanical properties of collagen. In: Weiss JB et al, eds. Collagen in health and disease. Edinburgh: Churchill Livingstone, 1982: 49-72.
 7. *Ghadially FN.* Fine structure of synovial joints. A text and atlas of the ultrastructure of normal and pathological articular tissues. London: Butterworths, 1983.
 8. *Meachim G, Stockwell RA.* The matrix. In: Freeman MAR, ed. Adult articular cartilage. 2nd. ed. London: Pitman Medical, 1979: 1-67.
 9. *Hansson T, Öberg T, Carlsson GE, Kopp S.* Thickness of the soft tissue layers and the articular disk in the temporomandibular joint. Acta Odontol Scand 1977; 35: 77-8.
 10. *Blackwood HJJ.* The temporomandibular joint: development, structure and function. In: Cohen B et al, eds. Scientific Foundations of Dentistry. London: Heinemann, 1976: 590-5.
 11. *De Bont LGM, Boering G, Havinga P, Liem RSB.* Spatial arrangement of collagen fibrils in the articular cartilage of the mandibular condyle; a light microscopic and scanning electron microscopic study. J Oral Maxillofac Surg 1984; 42: 306-13.
 12. *Toller PA.* Ultrastructure of the condylar articular surface in severe mandibular pain-dysfunction syndrome. Int J Oral Surg 1977; 6: 297-312.
 13. *Junqueira LC, Carneiro J.* Funcionele histologie. 2e dr. (Vert. J James et al.) Utrecht: Bunge, 1982.
 14. *Weiss JB, Ayad S.* An introduction to collagen. In: Weiss JB et al, eds. Collagen in health and disease. Edinburgh: Churchill Livingstone, 1982: 1-17.
 15. *Muir IHM.* The chemistry of the ground substance of joint cartilage. In: Sokoloff, ed. The joints and synovial fluid. Vol 11. New York: Academic Press, 1980.
 16. *Hascall VC, Hascall GH.* Proteoglycans. In: Hay ED, ed. Cell biology of extracellular matrix. New York: Plenum Press, 1981: 39-63.
 17. *Moffet BC, Johnson LC, McCabe JB, Askes HC.* Articular remodelling in the adult human temporomandibular joint. Am J Anat 1961; 115: 119-42.
 18. *De Bont LGM, Havinga P, Liem RSB, Boering G.* Fibrous component of the articular cartilage matrix of the mandibular condyle: a combined light-microscopic, scanning electronmicroscopic and transmission electronmicroscopic study. J Oral Rehabil 1983; 10: 451.
 19. *Ghadially FN, Yong NK, Lalonde JMA.* A transmission electron microscopic comparison of the articular surface of cartilage processed attached to bone and detached from bone. J Anat 1982; 135: 685-706.
 20. *Durkin JF, Heeley JD, Irving JT.* Cartilage of the mandibular condyle. In: Zarb GA et al, eds. Temporomandibular joint function and dysfunction. St. Louis: The C.V. Mosby Co., 1979: 43-100.
 21. *De Bont LGM, Blankestijn J, Van der Kuijl B, Boering G.* De rol van de discus articularis bij kaakgewrichtsklachten. Ned Tijdschr Tandheelkd (aangeboden ter publikatie).
 22. *Taguchi N, Nakata S, Oka T.* Three-dimensional observation of the temporomandibular joint disk in the rhesus monkey. J Oral Surg 1980; 38: 11-5.
 23. *Benninghoff A.* Form und Bau der Gelenkknorpel in ihren Beziehungen zur Funktion. II. Der Aufbau des Gelenkknorpels in seinen Beziehungen zur Funktion. Z Zellforsch Mikrosk Anat 1925; 2: 783-862.
 24. *Stockwell RA.* Biology of cartilage cells. Cambridge: Cambridge University Press, 1979.
 25. *Steinhardt G.* Funktion und strukturelle Veränderungen der Kiefergelenke. In: Schön F et al, eds. Europäische Prothetik heute. Berlin: Quintessenz, 1978: 515-25.
 26. *Moffet BC.* Persoonlijke mededeling, 1981.

Augustus 1984.

Ant. Deusinglaan 1,
9713 AV Groningen.

Boekbesprekingen

F. Gasser, H. U. Künzi, G. Henning: *Metalle im Mund*. 267 pag., 273 afb. Quintessenz Verlags-GmbH, Berlin, Chicago, London, Rio de Janeiro, Tokyo 1984. Prijs DM 289,—. ISBN 3 87652 139 4.

Dit boek, dat rijk is geïllustreerd met zwart-wit- en kleurenfoto's, geeft eerst een metaalkundige inleiding, waarin de structuur en de opbouw van de legeringen uitgebreid en de mechanische eigenschappen in beperkter mate worden behandeld. Pas in het derde hoofdstuk, als men inmiddels tot pagina 67 is gevorderd, komen de (conventionele) tandheelkundige gietlegeringen aan de orde.

Interessanter wordt het met hoofdstuk 4, waarin de legeringen bedoeld voor het opbakken van porselein worden behandeld. Er wordt o.a. aandacht gegeven aan de groenverkleuring van het porselein door zilveraanslag in de oven, aan de problemen rond het gieten van palladiumlegeringen en aan de aard van de binding tussen legering en porselein.

De invloed van de thermische expansiecoëfficiënten op de hechting tussen legering en porselein wordt echter nauwelijks behandeld. De voor- en nadelen van goudlegeringen ten opzichte van de onedele legeringen (Cr-Ni; Cr-Co) zijn op een rijtje gezet.

Hoofdstuk 5 behandelt de kobaltchroomlegeringen voor uitneembare apparatuur. Zowel op de structuur als op de giettechniek wordt nader ingegaan. Het zesde hoofdstuk, dat aandacht aan amalgaam

besteedt, heeft weinig technologische diepgang. Mogelijke invloeden van kwik op de gezondheid worden breder belicht. Enige gevallen van kwikallergie worden beschreven.

Hoofdstuk 7 gaat over corrosie: ook hier het bekende verhaal resulterend in de conclusie dat amalgaamvullingen niet in contact mogen komen met gouden restauraties.

In hoofdstuk 8 wordt het overstapje gemaakt van corrosie via galvanische stroom naar intoxicatie en allergische reacties. Enige casuïstiek wordt beschreven waarbij een relatie wordt gelegd tussen de inhomogeniteit van de legeringen en de huiduitslag. De illustrering van het hoofdstuk doet meer vermoeden dan het werkelijk inhoudt.

Hoofdstuk 9 handelt over de biocompatibiliteit van de tandheelkundige legeringen. Eerst wordt aandacht gegeven aan de voorzorgen die getroffen moeten worden bij het verwerken van beryllium- en nikkelhoudende legeringen. Vervolgens komen implantaten aan de orde waarbij de aandacht gevraagd wordt voor het biotolerante titaan als ook voor implantaten die voorzien zijn van een (mogelijk bioactieve) tricalciumfosfaatlaag.

Het laatste hoofdstuk gaat over de tandtechnische verwerking van de gietlegeringen. Onderwerpen als smelten, gieten, soorten inbedmassa's en inbedtechniek komen aan de orde. Ook het solderen krijgt aandacht. Al met al een aardig hoofdstuk dat 45 pagina's beslaat.

Als conclusie mag worden gesteld dat het boek een goed overzicht geeft van de toe-

passing van tandheelkundige legeringen, waarbij gepoogd is een verband tussen theorie en praktijk te leggen. Na elk hoofdstuk is een literatuurlijstje gegeven dat echter niet verder gaat dan 1981.

Voor de tandarts en de tandtechnicus, die zich nog weinig in de onderhavige problematiek heeft verdiept, is het de moeite waard om het boek aan te schaffen. Het leest gemakkelijk en daarna is het een sieraad in de kast.

H. P. L. Schoenmakers

H. T. Schillingburg, E. L. Wilson, J. T. Morrison: *Guido to occlusal waxing*. Tweede druk, 58 pag., 181 afb. Quintessence Publishing Co., Inc., Chicago, Berlin, London, Rio de Janeiro, Tokyo 1984. Prijs \$ 24,00. ISBN 0 86715 147 1.

Het betreft hier een geïllustreerde handleiding over de functie en vormgeving van gegoten restauraties. Alhoewel de titel suggereert dat het alleen om opwassen en occlusale vormgeving gaat, wordt tevens ruimschoots aandacht gegeven aan de buccale, linguale en proximale contour.

Begonnen wordt met een uiteenzetting over de achtergronden van de occlusale vormgeving in was. De illustraties zijn sober maar zeer duidelijk. Vervolgens wordt ingegaan op de systematische opbouw van het occlusale vlak met behulp van de opwasmethode. De auteurs volgen hierbij de door Peter K. Thomas ontwikkelde volgorde van opwassen.

Tenslotte wordt van elk element de bucca-

le, linguale en proximale contour met behulp van illustraties weergegeven. Voor de premolaren en molaren wordt bovendien aangegeven op welke wijze en langs welke banen de occlusie-dragende knobels tijdens laterale en protrale bewegingen uit hun fossae ontsnappen.

Het is allemaal erg elementaire informatie en eigenlijk nauwelijks een aanvulling – behalve wat de buccale, linguale en proximale contour betreft – op de reeds bestaande handleidingen over opwassen van Lundeen, Thomas en Stuart.

De handleiding is aan te bevelen voor tandartsen en tandtechnici die zich bezighouden met herstel in vorm en functie van het natuurlijke gebit met behulp van gegoten restauraties en nog niet in het bezit zijn van een handleiding over opwassen en occlusale vormgeving.

J. H. N. Pameijer

J. O. Forrest: *A guide to succesful dental practice*. Dental Practitioner Handbook no. 29. 132 pag. Wright. PSG and sons, Bristol 1984. Prijs £ 7,95. ISBN 0 72360 718 4.

In zijn inleiding stelt Forrest dat het begrip 'succes' in de tandartspraktijk vaak wordt verward met geldelijk succes, waarvan het nastreven vaak strijdig is met de vele andere aspecten van succesvolle beoefening der tandheelkunde. Om dit duidelijk te maken somt hij een reeks punten op die voorwaarde tot succes zijn, zoals plaats van vestiging in relatie tot beschikbaarheid van patiënten, korte woon-werkafstand en de aanwezigheid van goede scholen voor de kinderen. Naar zijn mening wordt er in zijn land tijdens de universitaire opleiding te weinig aandacht besteed aan het onderwerp bedrijfsvoering. Hij schrijft dit toe aan een ongerechtvaardigde vrees binnen de academische gemeenschap voor commercialisme. Het doel van dit boekje is dan ook niet alleen uit te leggen hoe een praktijk te starten, maar belangrijker nog hoe met plezier te werken en ondanks een vol afsprakenboek vrije tijd over te houden.

In het hoofdstuk over carrièreplanning worden de verschillende dienstverbandmogelijkheden genoemd met hun voor- en nadelen. Hij verzuimt echter aan te geven in hoeverre anno 1984 dit nog reële mogelijkheden zijn gezien de ook in Engeland krappe arbeidsmarkt voor de tandartsen. Veel aandacht krijgen de overwegingen die gelden bij de keuze van vestigingsplaats en de pro's en contra's die betrekking hebben op het nemen van een praktijk aan huis of daarbuiten, in de stad of op het platteland. Omdat volgens de auteur vrijwel geen van de pas afgestudeerden in staat is om direct na het afstuderen aan de veelomvattende eisen van de algemene praktijk te voldoen, bepleit Forrest voor de prille tandarts de

eerste jaren een vorm van samenwerking. Het instituut van assistent of associé lijkt in Engeland meer verbreid te zijn dan in ons land.

Het feit dat, evenals bij ons, de vrouwelijke tandarts in Engeland sterk in de minderheid is en vrouwen in de praktijk in de meeste gevallen als hulpkracht fungeren, maakt dat patiënten nogal eens vreemd aankijken tegen een vrouw als tandarts. Dit probleem wordt met andere hiermee samenhangende kwesties in een apart hoofdstukje erg kort aangestipt. Vermelding van concrete voorbeelden van problemen aan de kant van vrouwelijke collegae en het beschrijven van de manier waarop deze kunnen worden voorkomen c.q. opgelost zou in dit hoofdstuk een welkome aanvulling zijn geweest.

Als de schrijver het heeft over het aantrekken van nieuwe patiënten dan stelt hij het gedrag van de tandarts centraal. Zijn vermogen om op plezierige, geïnteresseerde wijze, met vermindering van vakjargon met de patiënt te communiceren is volgens hem een conditio sine qua non voor het opbouwen van een patiëntenbestand.

De belangrijkste vereisten zijn: 'Time, Compassion and Skill' die, indien gecombineerd met 'Tender Loving Care' de voornaamste 'practice builder' vormen. Een belangrijk advies in het hoofdstuk 'Building up a sufficient list of patients' is dat de tandarts die maar voor een deel van de week werk heeft en de overige dagen ook graag met patiëntenafspraken gevuld zou zien, die lege dagen toch aanwezig moet zijn omdat hij die anders nooit gevuld zal krijgen.

In het hoofdstuk over inrichting en apparatuur worden alle belangrijke installatiestukken besproken. Tevens wordt aangegeven waarop men bij aankoop moet letten. Zo komen stoel, unit, compressor enz. aan de orde zonder dat daarbij merken worden genoemd. Ook de reeds gevestigde tandarts kan met de aankoopadviezen best zijn voordeel doen. De grondigheid waarmee de auteur de aan de diverse apparaten te stellen eisen bespreekt verraadt een jarenlange praktijkervaring. Niet op alle punten kunnen wij zijn aankoopadviezen volgen zoals bijvoorbeeld bij de aanschaf van laboratoriumapparatuur, een briltelescoop of mondfotografie-apparatuur. Zijn informatie op dit laatste punt verraadt een persoonlijke traditie en de schrijver breekt hier met merkloos adviseren.

Naast de direct tandheelkundige apparatuur beschrijft hij ook de meer en minder noodzakelijke uitrusting voor het kantoor, waarbij relatief veel aandacht wordt gegeven aan de mogelijkheden die een computer kan bieden. Hoewel hij wijst op het belang van korte looplijnen en een ergonomisch verantwoorde indeling, zoeken we tevergeefs naar concrete voorbeelden van

praktijk-lay out. In zijn adviezen voor het gebruik van het afsprakenboek verraadt hij zijn achtergrond als manager van een meer dan bescheiden praktijk als hij er als vanzelfsprekend van uitgaat dat er een aparte receptioniste aanwezig is om bepaalde taken uit te voeren. Iets dat doorgaans niet voor een beginnende tandarts is weggelegd.

In een apart hoofdstuk wordt uitgelegd hoe de 'Tender Loving Care' in praktijk moet worden gebracht. We vinden hier tal van waardevolle adviezen omtrent het inschrijven van nieuwe patiënten en de benadering van patiënten in het algemeen. In dit kader wordt ook gewezen op het belang van een goede pijnbestrijding en gesproken over de aan te nemen houding ten aanzien van eerder in de mond van de patiënt aangebrachte restauraties door collegae.

De wettelijke implicaties van het in dienst nemen van personen zijn uiteraard geënt op de Britse situatie, maar de overwegingen die daar gelden bij het al dan niet in dienst nemen van bepaalde hulpkrachten gelden zeker ook voor Nederland. Het in de praktijk samenwerken van echtelieden wordt door Forrest met overtuigende argumenten afgeraden.

Zijn adviezen gaan verder dan alleen de organisatie. Ook de veiligheid van patiënt en personeel krijgt aandacht: preventie van noodsituaties, breuk van instrumenten, aspiratie van corpora aliena, verwonding van weke delen, werkhouding, stralingshygiëne, infectiegevaar en kwikdamp komen aan de orde.

Voorts worden nog de financiën besproken waaronder de relaties met de bank, de accountant, het investeren, pensioenvoorzieningen, verzekeringen en patiëntendeclaraties.

Tot slot, en dat zal niemand verbazen die Forrest kent als actief docent P.A.O.T., breekt hij een lans voor het up to date blijven door het lezen van vakliteratuur en het bijwonen van cursussen.

Al met al een zeer informatief, prettig geschreven boekwerkje, zeker niet alleen voor de zich vestigende collegae. De geboden informatie is in veel gevallen globaal, maar het geheel geeft een duidelijke indruk van de basisvereisten voor een florerende tandartspraktijk.

F. A. Toors

P. A. E. Sillevius Smitt: *Veranderingen*. Afscheidscollège. 20 pag. VU Boekhandel/Uitgeverij, Amsterdam 1984. ISBN 90 6256 205 1.

'Wanneer een hoogleraar zijn ambt aanvaardt, is het een gewoonte dan wel een verplichting dat hij een oratie uitsprekt waarin hij uiteenzet op welke wijze hij zijn

vakgebied ziet, waarop hij zijn research zal richten en hoe deze ontwikkelingen consequenties zullen hebben voor het onderwijs dat inhoudelijk onder zijn verantwoordelijkheid valt. Voor een hoogleraar in een klinisch vak behoort tevens het veld van de patiëntenzorg de nodige aandacht te krijgen. Een verplichting is hierbij dat de oratie helder moet zijn, ook voor diegenen die de wetenschap niet beoefenen en bovendien dat deze ook voor wetenschapsbeoefenaars uit andere disciplines op zijn minst interessant moet zijn.'

Aldus begon Sillevius Smitt zijn afscheidscollege gegeven bij zijn aftreden als gewoon hoogleraar in de Prothetische Tandheelkunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. En vervolgens gaf hij een indruk wat er in het onderzoek, de patiëntenzorg en het onderwijs in de laatste vijftien jaren aan de Vrije Universiteit en daarbuiten is geschied.

Binnen het vakgebied van de prothetische tandheelkunde hebben zich vele veranderingen voorgedaan, vooral als gevolg van het afnemen van het tandbederf dat zich vooral bij de jeugd manifesteert. Bij ouderen, die deze heilzame ontwikkeling niet hebben meegemaakt, zullen de door cariës gedestrueerde en vervolgens met plastisch materiaal gerestaureerde elementen, in de toekomst vrij ingewikkelde voorzieningen eisen, dan wel moeten worden geëxtraheerd.

Ook de andere belangrijke gebitsziekte, de parodontopathie, zal door verbeterde mondhygiëne zijn desastreuze invloed verliezen en mogelijk minder vaak tot tandverlies leiden. Gezien de individuele gevoeligheid voor botafbraak, is onderzoek naar deze variabiliteit echter gewenst.

Op grond van gegevens uit de Nederlandse literatuur verwacht Sillevius Smitt dat tandeloosheid in de toekomst vooralsnog op grote schaal zal blijven bestaan. Vervolgens ging hij nader in op de kaakbotresorptie en op drie groepen patiënten voor wie het moeilijk is een prothese te dragen. De eerste groep bezit weliswaar een goede kaakwal, maar door een te hoog verwachtingspatroon omtrent de mogelijkheden van de prothese en mogelijk ook door somatische factoren, kunnen de patiënten in deze categorie het kunstgebit niet accepteren. Implantaten, waaronder het aan de Vrije Universiteit ontwikkelde hydroxyapatiet, biedt voor hen misschien een uitkomst, maar nader onderzoek, zowel basiswetenschappelijk als klinisch, is nog noodzakelijk.

De tweede groep patiënten heeft een flink geresorbeerde kaakwal en heeft derhalve een reëel probleem. Een overkappingsprothese op endodontisch behandelde radices, al dan niet in combinatie met implantaten, is het middel om in de toekomst deze problematiek te voorkomen. Dit vereist echter wel een verandering van attitude,

zowel bij de tandarts-practicus als bij het publiek.

De derde groep met protheseproblemen wordt gevormd door hen die slijmvliesafwijkingen hebben. Hier is fundamenteel onderzoek geboden, met name naar de microflora, die onder de prothese optreedt. Dus ook hier blijkt het samengaan van klinisch en basiswetenschappelijk onderzoek gewenst.

Vervolgens staat Sillevius Smitt nog stil bij 'De patiëntenzorg', de tweede hoofdtak die de vakgroep heeft te vervullen en die in twee vormen is te onderscheiden. De eerste geschiedt in het kader van de opleiding van studenten tot tandarts en gebeurt uiteraard in een gesuperviseerde situatie. De tweede vorm is die van de ultimum refugium patiëntenzorg die zich met name uitstrekt tot die patiënten die worden verwezen.

Tenslotte – als Sillevius Smitt 'Het onderwijs' onder de loep neemt – spreekt hij de verwachting uit dat er in het onderwijs nog veel zal veranderen. 'In de eerste plaats zal het minder stafintensief moeten worden omdat de kosten bij intensieve begeleiding door de te hoge personeelslasten te hoog worden. Dat wil zeggen dat er minder practica moeten worden gegeven. Op zich is dit vanuit arbeidsplaatsenbeleid niet verstandig. In de tweede plaats zal de student zichzelf meer inspanning moeten getroosten om zijn kennis te vergaren. Werkgroepen die zeer stafintensief zijn, zullen slechts nog sporadisch en wel in die gevallen voorkomen waar deze beslist niet gemist kunnen worden. Als u mij vraagt of de studie daar kwalitatief slechter van wordt, dan geloof ik dat niet. Wel wil ik waarschuwen voor het te veel laten overnemen van de taak van de docent door één of ander audio-visueel hulpmiddel. Zonder aan de betekenis van deze ongetwijfeld goede mogelijkheden iets af te doen, dienen de docenten ook rechtstreeks contact te hebben met de student omdat het persoonlijk contact tussen student en docent levendiger en inspirerender is. Wat ik in de huidige onderwijs-situatie als een bezwaar heb ervaren, is dat de hoogleraar naar mijn gevoel te weinig direct betrokken is bij het onderwijs.' Aldus de scheidende hoogleraar in de Prothetische Tandheelkunde aan de Vrije Universiteit in zijn afscheidscollege op 28 juni 1984.

A. C. M. van de Poel

K. W. Lee: *A colour atlas of oral pathology*. 148 pag., 476 afb. Wolfe Medical Publications Ltd., London 1985. Prijs £ 35,—. ISBN 0 7234 0807 6.

Overzichtelijk verdeeld in 12 hoofdstukken heeft de auteur een overzicht gegeven van de histologische beelden van de in de mond meest voorkomende afwijkingen.

Waar nodig zijn ook enkele klinische en röntgenologische afbeeldingen opgenomen. Zoals in het voorwoord is aangegeven, is deze atlas in de eerste plaats bedoeld voor tandheelkundige studenten. Door de goede kwaliteit van de afbeeldingen, alle in kleur, en de bondige onderschriften is de auteur er inderdaad in geslaagd een niet altijd zo tot de verbeelding van de student sprekende materie op aantrekkelijke wijze te presenteren.

I. van der Waal

A. J. MacGregor: *The impacted lower wisdom tooth*. 206 pag. Oxford University Press, Oxford, New York, Toronto 1985. Prijs £ 18.00. ISBN 0 19 261405 3.

Wat is er nog te zeggen over de verstandskies in de onderkaak? In 1926 verscheen 'Principles of exodontia as applied to the impacted third molar' door G.B. Winter, een omvangrijk en breedsprakig boek over de verwijdering van verstandskies in de onderkaak. Vijftien jaar later, in 1941, verscheen 'The impacted lower third molar' van de hand van W.E. Durbeck over hetzelfde onderwerp. In dit boek ligt de nadruk meer op de praktijk van de operatieve verwijdering van de geïmpacteerd verstandskies en in 1957 verscheen een nieuwe editie waarin ook de antibiotica werden behandeld. In 1965 zag het boek 'The impacted wisdom tooth' van H.C. Killey en L.W. Kay het daglicht. Deze uitgave werd tot voor kort als uitputtend beschouwd. Vorig jaar verscheen van de hand van W. Schilli en G. Krekeler het fraai geïllustreerde boek 'Der verlagerte Zahn' waarin uiteraard de verstandskies in de onderkaak wordt behandeld.

De opzet van het onderhavige boek van A. J. MacGregor is geheel verschillend van alle andere boeken over verstandskiesproblemen en alleen al daarom een aanwinst. MacGregor behandelt de geïmpacteerd (of geretineerd) verstandskies vanuit diverse gezichtsvelden en betreft daarbij de meest recente researchliteratuur.

In hoofdstuk I worden etiologie, incidentie en pathologie van de verstandskies behandeld. Curieus zijn daarbij de vergelijkende zoölogische studies die MacGregor aanhaalt. In hoofdstuk II wordt de pericoronitis behandeld, waarbij er nogal wat nadruk wordt gelegd op de bacteriologie. Hoofdstuk III handelt over de radiologie, waarbij de auteur de indeling van Pell en Gregory (1933) aanhoudt over de positie van de verstandskies en de moeilijkheidsgraad bij de verwijdering ervan. Terecht wordt in dit hoofdstuk de nodige nadruk gelegd op de röntgenologische voorspelling van mogelijke postoperatieve uitval van de nervus alveolaris inferior na verwijdering van een

onderverstandskies. In hoofdstuk IV wordt de operatieve techniek behandeld bij de verwijdering van een geïmpacteerd verstandskies. Hoofdstuk V handelt over de genezing en hoofdstuk VI over pijn, zwelling en trismus. Het Nederlandse onderzoek van L. van Gool wordt hierin genoemd, maar dat van J. v.d. Zwan helaas vergeten. In hoofdstuk VII wordt de bacteriologie behandeld waarbij een groot aantal onderzoeken van MacGregor zelf over antimicrobiële middelen in relatie tot post-operatieve zwelling en pijn de revue passeren.

In de hoofdstukken VIII, IX en X richt de auteur zich tot de jonge onderzoeker en geeft een exposé over de opzet van onderzoek, het interpreteren van meetresultaten en tenslotte een kosten-batenanalyse.

Concluderend is het boek 'The impacted lower wisdom tooth' van MacGregor een wetenschappelijk gefundeerd en goed geschreven boek over verstandskiesproblemen voor de geïnteresseerde algemeen-practicus. De uitvoering van het boek is wat saai door de matige illustraties en de eenvoudige lay-out, doch kwalitatief zeer goed.

J. A. Baart

Onder redactie van J. F. Bates, D. J. Neill, H. W. Preiskel: *Restoration of the partially dentate mouth*. 315 pag., 72 afb. Quintessence Publishing Co., Inc., Chicago, London, Berlin, Rio de Janeiro, Tokyo 1984. Prijs \$ 42,—. ISBN 0 86715 106 4.

Dit boek bevat de verslagen van de voordrachten en discussies van een in 1982 in London gehouden symposium getiteld: 'Het herstellen van een gemutilleerde dentitie'. In 20 bijdragen van voornamelijk experts op hun gebied worden de wetenschappelijke ontwikkelingen van de prothetische tandheelkunde in de afgelopen tien jaar belicht.

Het is inderdaad een zeldzame gebeurtenis wanneer, zoals hier is gebeurd, zo veel mannen van naam zich laten overhalen een breed literatuuroverzicht samen te stellen en te presenteren. Een dergelijk werkstuk levert in wetenschappelijke kringen momenteel weinig 'credit' op. Maar het is de organisatoren van dit symposium toch maar gelukt en daarvoor mogen wij ze dankbaar zijn, en . . . complimenteren. In maar weinig boeken is zo veel en zo'n

verscheidenheid aan wetenschappelijke informatie in zo weinig bladzijden zo helder over het herstel van de partieel betande mond bijeengebracht.

Zoals gezegd, het boek bevat een schat aan recente wetenschappelijke informatie; men mag derhalve geen pasklare recepten verwachten, of voorschriften hoe wanneer te handelen. Het boek is vooral bestemd voor die practici en wetenschappers die de tandheelkunde zowel in de breedte als in de diepte willen blijven volgen. Kortom: aanbevolen voor al degenen die hun kennis over dit deel van de tandheelkunde weer geheel 'up to date' willen maken. De uitgebreide literatuurlijst aan het eind van elk hoofdstuk biedt hen die nog meer in detail willen gaan goede aanknopingspunten.

A. C. M. van de Poel

Onder redactie van L. V. Arnold, A. S. H. Duinkerke en P. F. van der Stelt: *Tandheelkundige radiologie*. ± 250 pag. Stafleu en Tholen bv, Alphen aan den Rijn 1984. Prijs f 95,—. ISBN 90 6502 105 1.

Voor een leerboek op het terrein van de tandheelkundige radiologie moest men tot nu toe gebruik maken van buitenlandse uitgaven. Zoals op vele terreinen van de tandheelkunde is nu ook voor de radiologie een Nederlandstalig boek beschikbaar.

De uitgave is in een ringband-systeem ondergebracht, de inhoud verschijnt gefaseerd. Tot nu toe is circa een vijfde deel beschikbaar. Dit is een reden waarom slechts een eerste indruk van de uitgave kan worden gegeven. Aan het verschenen deel hebben om voldoende deskundigheid te waarborgen, tien auteurs deelgenomen. Dit is ook bij het lezen te registreren. Zo is de stijl van schrijven en aanpak nogal uiteenlopend. De vraag of dit nu een voor- of nadeel is, hangt af van de wensen van de lezer. De inhoudsopgave laat zien dat praktisch het gehele terrein van de tandheelkundige radiologie bestreken wordt. Het doet daardoor een beetje geforceerd aan de gehele inhoud vanuit de stralenbescherming te willen presenteren. Op vele plaatsen, zoals bijvoorbeeld bij de hoofdstukken 'het anatomische beeld op de röntgenfoto' en 'het beeld van afwijkingen' is dit uitgangspunt dan ook moeilijk terug te vinden.

Het werk gaat meer basisinformatie bevatten dan in vele leerboeken het geval is,

waardoor het een waardevolle uitgave beloofd te worden.

Zoals bij vele publikaties en leerboeken kampt ook deze uitgave met het probleem röntgenopnamen op een acceptabele manier op papier weer te geven. Voor de drukker is het kennelijk ook moeilijk exponenten goed zichtbaar te maken. Zo hier en daar zijn ze weggevallen waardoor de lezer gedwongen wordt te gissen wat bedoeld wordt. Verbetering is speciaal gewenst in het verschenen A-deel 'Stralenbescherming in de tandheelkunde'. Hier wordt de fysische basisinformatie te veel kaleidoscopisch vanuit een fysische gezichtshoek gegeven en te weinig hulp geboden aan een practicus om te begrijpen wat de relatie tussen de gegeven informatie en zijn praktisch werken is. Ook concrete onjuistheden zijn aanwezig. Om enkele voorbeelden te geven: Bij enkele grafieken zijn de assen verkeerd benoemd. De tabellen met de risicoberekeningen kloppen niet met elkaar. Ook ontbreken soms de eenheden of zijn onvolledig gedimensioneerd. De opgegeven geabsorbeerde doses zijn soms een factor 100 fout. De losbladigheid van het systeem kan echter dit alles weer goed maken indien, na de nodige screening, correctiebladen worden uitgegeven.

Het meer praktisch gerichte deel geeft o.a. een zeer systematische en duidelijke benadering van de opnametechniek en de interpretatie van de intra-orale röntgenfoto. Het tekenwerk is van hoge kwaliteit en doet prettig aan.

De beschikbare pagina's betreffende de afwijkingen van onder- en bovenkaak geven, in vlotte stijl, een goed inzicht in de functie van het röntgenologisch onderzoek van dit gebied.

Nadat de kinderziekten overwonnen zijn, zal dit boek zeker een gewaardeerde informatiebron zijn voor zowel de algemeen-practicus als de student.

J. van Aken

Aankondigingen

E. Bleumink et al.: *Voedselallergie en -intolerantie*. Serie 'Voeding en gezondheid' deel 4. Samsom/Stafleu, Alphen aan den Rijn/Brussel 1985. Prijs f 29,50. ISBN 90 6016 228 5.

Een uitgave in samenwerking met het Nederlands Instituut voor de Voeding, gebaseerd op het symposium dat 12 mei 1984 in Wageningen werd gehouden.